

2018-03-29

Diarienummer: Å 2018-22

Näringsdepartementet

Remissvar SOU2017:95 Ett land att besöka, en samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring (Diarienummer N2017/07438/FF)

Tillväxtverket stärker Sverige genom att stärka företagens konkurrenskraft. Det gör myndigheten genom att skapa bättre förutsättningar för företagande och attraktiva regionala miljöer där företag utvecklas.

Tillväxtverket har enligt instruktion¹ ansvar för officiell statistik i fråga om inkvarteringsstatistik, liksom kunskaps- och kvalitetsutveckling samt samverkan och samordning inom turism. På regeringens uppdrag och på eget initiativ genomför Tillväxtverket utvecklingsinsatser i syfte att stärka svensk besöksnäring. Därutöver inkluderas frågorna i det regionala tillväxtarbetet i bred bemärkelse och inom ramen för Europeiska regionalfonden (ERUF), i företagsfrämjande insatser och i förenklingsarbetet. Tillväxtverket återrapporterar insatser inom turism i alla delar av landet till regeringen och har även rapporteringsansvar för friluftslivsmål 6.

Tillväxtverket har deltagit i utredningsarbetet² i en expertroll, och merparten av betänkandets förslag har påverkan på Tillväxtverkets verksamhet om de genomförs.

Remissvaret är skrivet utifrån dessa utgångspunkter:

Tillväxtverkets synpunkter på betänkandets förslag

Betänkandet SOU2017:95 fyller en viktig funktion för svensk turism och besöksnäring. Det synliggör och beskriver frågor som berör tusentals företag och deras anställda i hela landet, och som påverkar Sveriges regioner och beslutsfattare på alla nivåer.

För att Sverige ska vara internationellt konkurrenskraftigt som resmål krävs gemensamma strategier för svensk besöksnäring som omfattar det offentliga, näringslivet och civilsamhällets organisationer och anger en gemensam målsättning för fortsatt utveckling av besöksnäringen i hela Sverige. För att besöksnäringen ska nå sin fulla potential krävs också en fungerande samverkan mellan offentliga och privata aktörer med tydliga roller och ansvarområden. Näringen är i stor utsträckning beroende av att det offentliga tar "lead" i frågor för att företagen ska våga satsa och näringen växa, då ingen enskild aktör äger destinationen som helhet. Näringen behöver å sin sida formera sig för att tydligare formulera sina behov, hur investeringsviljan ser ut och vilka prioriteringar som behöver göras, så att det offentliga förstår och kan möta detta. För att ta tillvara tillväxtviljan och stärka företagens konkurrenskraft krävs en sammanhållen

¹ Förordning (2009:145) med instruktion för Tillväxtverket

² SOU 2016:04, Utredningen Sveriges besöksnäring – en samlad politik för upplevelsebaserad tillväxt.

politik över flera politikområden som främjar hållbarhet, innovation, kompetens, digitalisering/förenkling, i samverkan mellan offentligt, privat och ideellt, samt inom och mellan de offentliga aktörerna i systemet.

Tillväxtverket bedömer att de mest avgörande faktorerna för en politik för en fortsatt hållbar utveckling av svensk turism och besöksnäring är en turismpolitik som:

- *Enas kring gemensamma mål för att utveckla svensk besöksnäring*, med ett omarbetat turistpolitiskt mål och en nationell strategi med tydliga utmaningar som politiken ställer sig bakom. Dessa bör utgå från befintliga strategier, inte minst Nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft samt näringens Strategi 2020 – Nationell strategi för svensk besöksnäring.
- *Ger tydligare styrinstrument för destinationsutveckling* där myndigheter och aktörer får tydliga uppdrag och ansvar för att effektivisera sina insatser för besöksnäringen.
- *Skapar bättre användning av medel*. Idag satsas omfattande offentliga medel på att främja besöksnäringen genom destinationsutveckling, men insatserna är dåligt koordinerade och skulle behöva styras mot ett antal tydligt avgränsade utmaningar.

Tillväxtverket tillstyrker därför utredningens förslag om att regeringen bör utveckla, anta och genomföra en nationell strategi för hållbar turism och växande besöksnäring (kap. 3). Detta arbete bör inkludera utvecklingen av ett nytt politiskt mål och adressera ett begränsat antal tydliga utmaningar för hållbar destinationsutveckling och en internationellt konkurrenskraftig besöksnäring, som politiken ställer sig bakom. Det politiska mål som utredningen föreslår har fördelarna att det moderniserar begreppen genom skiftet från "turistland" och "turistnäring" till besöksnäring och turism, samt att det speglar hållbarhetens tre dimensioner, men behöver tydligare spegla strävan mot en stärkt internationell konkurrenskraft. Utredningens förslag på strategiska insatsråden bör ses som underlag i strategiarbetet, och inte som färdiga prioriteringar.

Tillväxtverket ser också ett behov av ett tydligt politiskt ledarskap och dialog mellan berörda parter för att strategiarbetet ska fungera väl, och tillstyrker därför förslaget om ett Besöksnäringensforum under ledning av Näringsdepartementet.

Organisatoriskt förordar Tillväxtverket att förstärka och utveckla de strukturer som redan finns. Det regionala ledarskapet är en viktig del i att fortsatt utveckla besöksnäringen där de regionalt utvecklingsansvariga har en viktig samordnade roll för sin region/destination. Bland de alternativa förslagen om en ny nationell utvecklingsfunktion (kap. 3) förordar Tillväxtverket alternativ 3. Myndigheten är beredd att axla en förstärkt roll med tydliga mandat att samordna och leda arbetet. Vi tillstyrker även förslaget om ett stärkt mandat för att leda arbetet i Besöksnäringens myndighetsgrupp (kap. 3). Vi vill sammantaget bidra till utveckling av en hållbar turism och en stärkt konkurrenskraft för besöksnäringen genom att fokusera våra insatser på:

- *Hållbar destinationsutveckling och utveckling av hållbara produkter och tjänster som är internationellt konkurrenskraftiga och attraktiva för besökaren.*

Vi vill använda vår kunskap för att bättre styra hur medel fördelas i förhållande till strategiska utvecklingsområden som syftar till hållbar destinationsutveckling. Det kan handla om strategiska områden såsom till exempel affärsutveckling, utveckling inom natur-/kulturturism, innovation, digitalisering/förenkling, kompetensförsörjning, samhällsplanering och infrastruktur.

- *Strategisk samordning och samverkan för ökad styrning, kunskapsöverföring och koordinering.*

Vi ser ett stort behov av fortsatt och intensifierat kunskaps- och samordningsarbete. Ofta saknar det offentliga kunskap om hur hela aktörssystemet behöver fungera tillsammans för att besöksnäringen ska kunna nå sin fulla tillväxtpotential. Viktigt att regionalt utvecklingsansvariga tar sitt regionala ledarskap så att dessa tillsammans med regionalt turismansvariga har en samsyn i hur besöksnäringen kan bidra till stärkt attraktionskraft, ökad sysselsättning och regional tillväxt. I detta har också kommunerna en viktig roll. Insatser bör utgå från de regionala utvecklingsstrategierna och strategier kring smart specialisering. Tillväxtverket kan bidra till att skapa förutsättningar för att myndigheter, regioner, näringsliv och civilsamhälle tillsammans ska kunna utveckla besöksnäringen utifrån regionala och lokala förutsättningar så att destinationer blir internationellt konkurrenskraftiga. Det kan handla om forum för styrning och gemensam prioritering, forum för kunskap och lärande, forum för samordning och koordinering av insatser. Myndighetsgruppen, politiker- och tjänstemannaforum, regionala turistnätverket är exempel på viktiga forum. Även forum för kontinuerlig dialog med branschorganisationer och större företag.

- *Ett ökat företagsfokus med insatser för att företagen ska kunna utveckla sin affärsmässighet.*

Vi ser behov av att ytterligare stärka företagsfokuset och arbeta med fler insatser direkt riktade till företagen i näringen med fokus på strategisk kompetens- och affärsutveckling, innovation samt turistföretagens behov inom digitalisering. Vi ser behov av ett stärkt samarbete med näringen för att förstå behov och kunna göra prioriteringar. Neringen/företagen skulle också tjäna på att samla sig och ta ett tydligare ledarskap för att formulera sina behov vad gäller exempelvis kompetens, forskning och utveckling, för att möta det offentliga och kunna ta en större plats i innovationssystemet.

- *Kunskap med grund i statistik och analys så beslutsfattare och företag kan investera på bästa sätt.*

Utifrån de utmaningar och trender som påverkar turism och resande idag och i framtiden ser vi ett stort behov av utveckling av statistiken. Tillväxtverket vill bidra med turismstatistik med utökat fokus på regional utveckling, internationella besökare och hållbarhet. Vi ser positivt på förslagen som avser data, statistik och analys (kap. 8) och är beredda att ta en förstärkt roll som ansvarig för data och statistik, under förutsättningar att myndigheten får ett tydligt mandat och resurser för detta.

Övriga synpunkter på förslag riktade till Tillväxtverket

Tillväxtverkets huvudsakliga synpunkter på remissen framgår ovan. Då myndigheten är utpekad som huvudman eller part i många av utredningens förslag kommenterar vi även några av dessa. Tillväxtverkets ställningstagande utgår dock från att medel behöver styras bättre i förhållande till ett begränsat antal tydliga utmaningar för en internationellt konkurrenskraftig besöksnäring. I stället för många snäva uppdrag förordar vi att myndigheten ges ett bredare uppdrag som syftar till hållbar destinationsutveckling.

Destinationsperspektivet bygger på en helhetssyn med utgångspunkt i behov och möjligheter i en destination i dess regionala kontext där både aktörer och företag kan utvecklas. Utvecklingsarbetet är processinriktat och inkluderar, eller bör inkludera, centrala områden som hållbarhet, transporttillgänglighet och infrastruktur, nyttjande av natur- och kulturmiljöer, innovation, affärsutveckling, digitalisering, kompetensförsörjning och tillgång till investeringskapital. Ett framtida utvecklingsarbete där natur-, kultur- och måltidsturism eller transporter och innovation hanteras som enskildheter riskerar att suboptimera resurser och skapa olyckliga stuprör.

En naturlig fortsättning på satsningarna Hållbar destinationsutveckling (HDU) och Hållbar produktutveckling (HPU) bör vara insatser som lägger än större fokus på företagets konkurrenskraft. Vi delar utredningens analys av att det finns behov av kunskap om hur relationer och kopplingar kan stärkas mellan städer och landsbygder (*förslag om hållbar destinationsutveckling i samarbete mellan stad och landsbygd, kap. 4*) och ser att det sker mycket positivt när aktörer från olika delar av landet och olika sektorer möts i gemensam utveckling. Ett kommande arbete bör dock framför allt ske med fokus på att stimulera affärsmässighet i företagen.

Fungerande transporter och tillgänglighet är avgörande för Sverige som land att besöka, och inte minst kollektivtrafikens roll behöver utvecklas. Vi tillstyrker *förslaget om samarbete kring hur kollektivtrafikmyndigheterna kan möta besöksnäringens behov (kap. 9)* och är beredda att bidra i arbetet. Tillväxtverket ser också behov av fördjupat arbete avseende hur en växande turism ska kunna möta klimatutmaningarna mot bakgrund av ökade transporter, och vi arbetar idag med att länka TSA-beräkningarna med miljöräkenskaperna i ett internationellt samarbete (*förslag om förstudie om turism och klimatutmaningar, kap. 9*).

I arbetet som avser nyttjande av kultur- och naturmiljöer, såväl skyddade som icke skyddade, och där utredningen lämnat en rad förslag, kan Tillväxtverket framför allt bidra med kompetens om destinationsutveckling och företagets villkor och behov. Vi tar gärna en tydligare roll för att stödja de insatser som görs för att stimulera besöksnäringens utveckling i anslutning till dessa områden som en del i ett breddat uppdrag (*förslag i kap. 10–11*).

Avseende måltidsturism (*kap 12*) ser Tillväxtverket ett behov av att de nationella insatser som tagits i livsmedelsfrågor samordnas i ännu högre grad; det vill säga den nationella livsmedelsstrategin, Team Sweden Livsmedel samt Exportprogram för Sveriges måltidsturism 2020. Generellt behövs förtydliganden av att måltidsturism är en viktig del av livsmedelssektorn som bidrar till stora exportvärden. Vi ser även behov av fortsatt förenklingsarbete (se kommentar om regler, tillstånd, tillsyn nedan).

Tillväxtverket ser behov av *kompetensutveckling* i en rad aktörssegment; företag, offentliganställda i stat, regioner och kommuner, destinationsorganisationer och ideella sektor. Vi ser också stora utmaningar vad gäller företagens *kompetensförsörjning*, idag och i framtiden. Vi anser att även dessa frågor bör ingå i ett bredare, förstärkt uppdrag (kap. 6). Tillväxtverket förfogar över en rad olika verktyg. Dels har vi ett ansvar för kunskapsutveckling och kunskapsspridning baserat på kunskap genom statistik, analyser och de insatser vi genomför, där så är lämpligt i samverkan med akademien och andra kunskapsbärare. Dels har vi en viktig roll i att, i samarbete med regioner, andra myndigheter m.fl., nå ut till företag och potentiella företagare genom matchningsinsatser, utvecklingscheckar, mötesplatser m.m. Tillväxtverket ska dock inte ha en roll som konkurrerar med befintliga utbildningsanordnare eller konsultmarknaden.

Tillväxtverket ser positivt på *förslaget som avser regler, tillstånd och tillsyn (kap. 14)* och delar utredningens uppfattning av betydelsen av förenklingsarbete. Förenkling för besöksnäringens företag, inte minst regeltyngda kombinationsverksamheter, innebär en utvecklingspotential i hela landet, och inte minst i landsbygder. Det är också viktigt att ta tillvara det arbete som har genomförts och som för närvarande genomförs, avseende digitalisering för förenkling och förenklad tillståndsgivning, kortare handläggningstider, effektivare kundmöten och god offentlig service. Att skala upp lyckade pilotsatsningar och koppla samman resultatet av olika piloter medför samtidigt utmaningar. För att nå framgång är långsiktig resursförstärkning, som också tillåts inkludera verksamhetsutveckling i hela det offentliga systemet, avgörande.

Avseende området *Stora möten och evenemang* – som av utredningen föreslås ingå i utvecklingen av en ny nationell utvecklingsfunktion (kap. 3 och kap. 13) – bedömer vi inte att Tillväxtverket bör ha uppdraget att ansvara för nationell samordning och utveckling. Vi kan däremot delta i specifika sammanhang där Tillväxtverkets roll och kompetens kommer till användning.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Gunilla Nordlöf. Helena Nyberg Brehnfors har varit föredragande. I handläggningen har också Tim Brooks, Ingrid Arltoft Henriksson, Patrik Sällström, Martin Daniels, Michael Heuman, Anna Johansson, Ulrika Nisser, Erika Rosander, Christina Rådelius, Sofi Sjöberg, Therese Wallqvister och Cecilia Österlind deltagit.

Gunilla Nordlöf

Helena Nyberg Brehnfors